

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle avoimuusrekisterilainsäädännöstä

Asia: HE 98/2022 vp.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry (myöhemmin Unifi) kiittää mahdollisuudesta lausua. Pidämme päätöksenteon avoimuutta tärkeänä periaatteena. Pidämme myös avoimuusrekisteriä koskevan lain valmistelua pääsääntöisesti hyvänä ja perusteellisena.

Lakiesityksen soveltamisala ja lain toimeenpano

Hallituksen esityksessä esitetään avoimuusrekisterin rajaamista eduskuntaan ja ministeriöihin kohdistuvaan vaikuttamiseen. Unifi pitää tätä rajausta oikeana. Mielestämme hallituksen esityksessä on myös huomioitu tarkoituksenmukaisella tavalla lain toimeenpanoon liittyvät näkökulmat, kuten lain voimaantulon aikataulu ja raportointikäytäntöjen sujuvuus.

Yliopistojen asema avoimuusrekisterilainsäädännössä

Ehdotuksessa on epäselvyyttä siitä, miten lakia sovelletaan yliopistoihin. Lakiehdotuksen 3 § 2 momentissa rajataan lain ulkopuolelle julkisyhteisöt tai toimijat niiden lakisääteisten tehtävien hoidon osalta. Yliopistojen laajoihin lakisääteisiin tehtäviin kuuluu muun muassa tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen. Tämä määrittely rajaa laajasti akateemista toimintaa ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Yliopistojen tehtävistä siten vain pieni osa voisi ylipäänsä kuulua ilmoitusvelvollisuuden piiriin, ja ei-lakisääteisten tehtävien erottaminen lakisääteisistä olisi hyvin haastavaa.

Ehdotuksessa on epäselvyyttä myös siitä, miten lakia sovellettaisiin eri tyyppisiin yliopisto-organisaatioihin. Yliopistolain 1 § 3 mom mukaan osa yliopistoista on julkisoikeudellisia laitoksia, osa säätiöyliopistoja. Lakiesityksen ehdotetun sanamuodon mukaan ilmoitusvelvollisuus olisi siis erilainen eri yliopistoilla. Kuitenkin kaikilla yliopistoilla, organisaatiomuodosta riippumatta, on samat, yliopistolain 2 §:ssä säädetty lakisääteiset tehtävät.

Unifi pitää tarkoituksenmukaisimpana, että yliopistot rajataan avoimuusrekisterilain ulkopuolelle. Unifi pitää tärkeänä, että rajaus koskee kaikkia yliopistoja, niiden organisoitumismuodosta riippumatta.

On koko yhteiskunnan etu, että uusinta tutkittua tietoa hyödynnetään päätöksenteossa. Avoimuusrekisteri ei saa vaikeuttaa päättäjien ja valmistelijoiden vuorovaikutusta yliopistojen ja tutkijoiden kanssa. Myöskään yliopistojen ja ohjaavan ministeriön vuorovaikutus ei saa vaikeutua. Mikäli yliopistojen toiminta otettaisiin ilmoitusvelvollisuuden piiriin, tulisi laissa määritellä tarkasti, mitä yliopistojen toimintaa ilmoitusvelvollisuus koskee. Mikäli yliopistot tulisivat ilmoitusvelvollisuuden piiriin, määräysten tulisi koskea kaikkia yliopistoja samoin kriteerein.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Puheenjohtaja

Toiminnanjohtaja

Jukka Kola

Tanja Risikko